

دانشنامه پژوهش در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای جلد اول

به‌کوشش عبدالحسین نفیسی

پژوهشکده برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی
پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی
آموزشی - وزارت آموزش و پرورش

عنوان و نام پدیدآور : دانشنامه پژوهش در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای/ [ویراستاران فلیکس رونه، روبرت مک‌لین]؛
مؤلف [مصحح؛ مترجم] عبدالحسین نفیسی؛ [برای] پژوهشکده برنامه‌ریزی درسی و نوآوریهای آموزشی،
پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش.
: تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)، ۱۳۹۵.

مشخصات نشر : تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری : ۲۲×۲۹ سم، جدول، نمودار؛ ۲۳۰.

شماره : ۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۱۲۶۶-۲. ج : ۱ : ۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۱۲۶۵-۵. ج :

وضعیت فهرست نویسی : فیا

وضعیت فهرست نویسی : فیفا
 Handbook of technical and vocational education and training research. 2008. : عنوان اصلی : یادداشت

ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۵) (فیبا).

یادداشت
: واژه نامه.

یادداشت

موضوع

Vocational education — Research :

آموزش مهارت‌های شغلی -- تحقیق

Occupational training — Research : موضوع

موضوع : : موضوع

Lesson planning :

شناسیه اف و ده ونر، یکس، ۱۹۴۵ - ۴۰

Rauner, Felix : شناسیه افزوده

شناسه افزوده

Maclean, Rupert :

شناسه افزوده : نفیسی عبد الحسین ۱۳۱۶ - ، مترجم

پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، پژوهشکده برنامه‌ریزی درسی و نوآوری‌های آموزشی

شناسه افزوده

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آریسی. مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)

ردہ بند، کنگرہ : LC۱۰۴۴/۵۲ ۱۳۹۵:

۳۷۵/۰۰۱ : رده بندی دیوید

شماره کتابشناسی ملی : ۴۵۸۵۱۵۳

سبازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
وزارت آموزش و پرورش

دانشنامه پژوهش در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای / جلد اول

مؤلفان: عبدالحسين نفيسي

طراح گرافیک: علی ابوالحسنی

حَبَّ اَوَّل: ۱۳۹۸

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

لیتوگراف: سفیر قلم

حاب و صحافی از: سفیر قلم

حقّ چاپ محفوظ است

شاک ۵-۱۲۶۵-۰۸-۹۶۴-۹۷۸

ISBN 978-964-08-1265-5

نشانی: تهران: خیابان سپهبد قرنی، نرسیده به پل کریمخان زند، کوچه شهید محمود حقیقت‌طلب، شماره ۸

تلفون: ۹-۸۸۸۰۰۳۲۴ دورنویس (فاکس): ۸۸۹۰۳۸۰۹

پاکتشر از انتخاب شما، خواهشمندیم نظرات، انتقادات و پیشنهادات خود را در مورد این کتاب یا دیگر آثار انتشارات مدرسه از طریق سامانه کوتاه به شماره ۰۰۶۶۰۰۶۶۰۰۶۶ با ما در میان بگذارید.

www.madresehpublishing.com

جهت ارتباط با شبکه‌های اجتماعی ما، رمزینه روپرورا اسکن نمایید.

فهرست مطالب

۸	پیش‌گفتار سرور استادان دانشنامه
۱۰	پیش‌گفتار پژوهشگر (مدیر ترجمه)
۱۴	مقدمه: پژوهش در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای
۱۸	پژوهش در آت‌فح - میدان پژوهش‌های میان‌رشته‌ای
۲۴	بخش اول: خاستگاه و شکل‌گیری پژوهش‌های آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای
۲۴	۱،۰،۱ زمینه پژوهش در پژوهش‌های آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای
۳۶	بخش دوم: پژوهش‌های آت‌ح در ارتباط با سیاست‌ها، برنامه‌ریزی و تجربه و عمل آت‌ح
۳۶	۲،۰،۱ مقدمه: پژوهش‌های آت‌ح در ارتباط با سیاست‌ها، برنامه‌ریزی و تجربه و عمل آت‌ح
۵۱	۲،۲ کار - آموزش - حرفه‌آموزی: رویکرد پژوهش میان‌رشته‌ای
۶۰	۲،۳ مشاغل و حیطه‌های شغلی
۷۱	بخش سوم: حیطه‌های پژوهش در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای
۷۱	۳،۱،۰ توسعه مشاغل
۷۵	۳،۱،۱ پژوهش‌های شغلی
۷۵	۳،۱،۱،۱ توسعه پژوهش‌های شغلی
۸۵	۳،۱،۲ تحلیل‌های بخشی
۹۲	۳،۱،۴ پژوهش‌های پیش‌گویانه و آینده‌گرا: آموزش و تربیت حرفه‌ای آت‌ح
۱۰۰	۳،۱،۵ پژوهش صلاحیت
۱۰۷	۳،۲،۰ پژوهش در رشته‌های تحصیلی حرفه‌ای
۱۱۵	۳،۲،۱ کسب و کار و امور اداری
۱۲۳	۳،۲،۳ ساخت و ساز
۱۳۲	۳،۲،۴ کشاورزی
۱۳۹	۳،۳ پژوهش در نظام‌های آموزش و تربیت حرفه‌ای
۱۵۰	۳،۳،۱ پژوهش تطبیقی در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای - ملاحظات روش‌شناختی
۱۵۸	۳،۳،۲ نظریه آموزش حرفه‌ای و تاریخچه پژوهش در آموزش و تربیت حرفه‌ای
۱۶۵	۳،۳،۴ گزارش دهی ملی و بین‌المللی در آموزش و تربیت حرفه‌ای - مطالعات موردی
۱۶۵	۳،۳،۴،۱ گزارش دهی ملی در آموزش و تربیت حرفه‌ای - مطالعه موردی استرالیا
۱۶۵	۳،۳،۴،۱،۱ چهارچوب برنامه‌ریزی و گزارش‌دهی برای آموزش و تربیت حرفه‌ای
۱۷۲	۳،۳،۵ تکوین و ارزش‌یابی دوره‌های آت‌ح
۱۸۰	۳،۳،۶ پژوهش آت‌ح در آموزش پیش‌حرفه‌ای: مطالعات موردی
۱۸۰	۳،۳،۶،۱ راهنمایی حرفه‌ای و آشنایی با کار
۱۸۰	۳،۳،۶،۱،۱ تعریف و کاربست عملی
۱۸۸	۳،۳،۶،۲ آموزش پیش‌حرفه‌ای: مطالعه موردی انگلستان
۱۹۳	۳،۳،۸،۲ پژوهش درباره مدارس و کالج‌های حرفه‌ای
۲۰۲	۳،۴،۰ برنامه‌ریزی و توسعه آموزش و تربیت حرفه‌ای
۲۰۸	۳،۴،۱ پژوهش در صلاحیت و برنامه درسی
۲۱۷	۳،۴،۲ پژوهش در شایستگی و خبرگی
۲۲۶	۳،۴،۳ همکاری بین جایگاه‌های یادگیری و مشارکت در حرفه‌آموزی
۲۳۴	۳،۴،۴ پژوهش آموزش و تربیت حرفه‌ای برای تخصصی کردن معلمان حرفه‌ای
۲۴۲	۳،۵،۰ هزینه‌ها، فایده‌ها و تأمین منابع مالی آموزش و تربیت حرفه‌ای
۲۵۰	۳،۵،۱ هزینه‌ها و فایده‌های آموزش و تربیت حرفه‌ای درون شرکت

۲۶۰	۳.۵.۲ تأمین منابع مالی نظام‌های ملی آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای
۲۶۲	۳.۵.۲.۲ شیوه‌های بدیل تأمین مالی آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای: برداشت کلی
۲۷۱	۳.۵.۳ تمهیدات ملی برای تأمین مالی حرفه‌آموزی در شرکت‌ها
۲۷۷	۳.۵.۴ فایده‌های گسترده‌تر یادگیری
۲۸۸	۳.۵.۵ کمک آت.ف.ح به تجربه‌های نوآورانه
۲۹۵	۳.۶.۰ کار حرفه‌ای و پرورش شایستگی
۳۰۱	۳.۶.۱ یادگیری در فرایندهای کار - پرورش شایستگی
۳۱۲	۳.۶.۲ طراحی کار و سازماندهی کار
۳۲۰	۳.۶.۳ یادگیری سازمانی
۳۳۰	۳.۶.۴ دانش فراپند کار
۳۳۰	۳.۶.۴.۱ مقدمه
۳۴۱	۳.۶.۵ یادگیری با نظام‌های کاری خودآموز
۳۴۸	۳.۶.۸ هویت حرفه‌ای
۳۵۵	۳.۶.۹ تخصص‌گرایی
۳۶۴	۳.۷.۰ شکل دادن یاددهی و یادگیری در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای
۳۶۹	۳.۷.۱ پژوهش‌های مرتبط با برنامه درسی و توسعه

فهرست جدول‌ها

	مقاله: پیش‌گفتار مدیر ترجمه:
۱۱	جدول ۱: مقایسه مقاله‌های ترجمه شده و مقاله‌ای اصلی دانشنامه
۶۲	مقاله ۲/۳: جدول ۱: گروه‌های اصلی ISCO-۸۸ سطح مهارت
۶۴	مقاله ۲/۳: جدول ۲: ساختار گروه‌های شغلی ISCO-۸۸ ایالات متحده
۶۵	مقاله ۲/۳: جدول ۳: ساختار طبقه‌بندی مشاغل در آلمان
۱۰۸	مقاله ۳/۲/۰: جدول ۱: ۱۲ رشته حرفه‌ای
۱۲۵	مقاله ۳/۲/۳: جدول ۱: شرکت‌های تجاری ساختمان‌سازی در آلمان بر اساس بزرگای شرکت
۱۲۶	مقاله ۳/۲/۳: جدول ۲: کارکنان صنف ساخت و ساز در آلمان، بر اساس بزرگای شرکت
۱۹۱	مقاله ۳/۳/۶/۲: جدول ۱: تلفیق آموزش پیش حرفه‌ای در نظام‌های ملی
۲۱۰	مقاله ۳/۴/۱: جدول ۱: شش بعد دانش عملی
۲۵۸	مقاله ۳/۵/۱: جدول ۱: میانگین هزینه حرفه‌آموزی درون شرکت در سال ۲۰۰۰
۲۶۱	مقاله ۳/۵/۲: جدول ۱: تأمین کنندگان مالی و منابع احتمالی درآمد (نقدینگی) آن‌ها
۲۶۸	مقاله ۳/۵/۲: جدول ۲: اجزاء و مؤلفه‌های نظام حرفه‌آموزی دوگانه آلمان
۲۷۲	مقاله ۳/۵/۳: جدول ۱: شناسایی بنگاه‌ها در برنامه Iip بر حسب بخش صنعت

فهرست نمودارها

۶۷	مقاله ۲/۳: تصویر ۱. به هم وابستگی سطح مهارت و آموزش
۹۸	مقاله ۲/۳: تصویر ۲. وابستگی طبقه‌بندی‌های نظام‌های شغل، آموزش و حرفه‌آموزی
۹۸	مقاله ۳/۱/۴: شکل ۱: دوره‌های زمانی مختلف و روش‌های مناسب برنامه‌ریزی
۱۵۲	مقاله ۳/۳/۱: تصویر ۱: سنت‌ها و گونه‌های پژوهش‌های تطبیقی آت.ف.ح
۲۱۲	مقاله ۳/۴/۱: شکل ۱: الگوی BIBB برای تدوین پیشنهاد برای برنامه درسی حرفه‌ای
۲۱۳	مقاله ۳/۴/۱: شکل ۲: فرایند رتبه‌بندی پاره‌کارهای تخصصی
۲۱۶	مقاله ۳/۴/۱: شکل ۳: تمهیدات نظارتی، مانند مصاحبه تخصصی ناظر به عمل میان رشته‌ای
۲۵۱	مقاله ۳/۵/۱: شکل ۱: اجزای هزینه در حرفه‌آموزی درون شرکت
۲۷۸	مقاله ۳/۵/۴: شکل ۱: انواع سرمایه و فایده‌های یادگیری
۳۰۶	مقاله ۳/۶/۱: نمودار ۱: چهارچوب شرطی سازی برای شایستگی عمل بازاندیشانه

۳۰۹	مقاله ۳/۶/۱: نمودار ۲: زیرساخت دوگانه شکل‌های جدید یادگیری
۳۳۵	مقاله ۳/۶/۴: نمودار ۱: دانش فرایند کار به‌عنوان دانش ارتباط بین عناصر نظام فعالیت
۳۴۲	مقاله ۳/۶/۵: نمودار ۱: پژوهش با هدف بهبود ویژگی‌های کارپژوهی نظام
۳۴۲	مقاله ۳/۶/۵: نمودار ۲: پژوهش با هدف ارتقاء یادگیری محتوای نظام
۳۴۷	مقاله ۳/۶/۵: نمودار ۳: رواج الگوهای یادگیری در طرح‌های به‌روزرسانی کارکنان
۳۶۰	مقاله ۳/۶/۹: شکل ۱: اجزای کار تخصصی
۳۶۱	مقاله ۳/۶/۹: شکل ۲: نظام دهی عرضه پژوهش تخصص‌گرایی

اکنون پژوهش در آموزش و تربیت فنی و حرفه‌ای (آت‌فح) از زمینه‌های کاملاً شناخته شده پژوهش‌های آموزش و پرورش در سطح بین‌المللی است. شواهد بین‌المللی شدن پژوهش آت‌فح را می‌توان در همایش‌های سالانه شبکه اروپایی پژوهش (VETNET)، برنامه‌های پژوهش و توسعه در زمینه آت‌فح که از آغاز فرایند تشکیل اتحادیه اروپا به اجرا درآمده است، و گنجینه شدن این رشته تحصیلی در برنامه‌های بین‌المللی بانک جهانی، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، سازمان بین‌المللی کار و یونسکو برای ارتقای نظام‌های آت‌فح، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، مشاهده کرد. هرچند که آت‌فح برای اقتصاد جهانی، به این لحاظ که تأمین‌کننده صلاحیت حرفه‌ای کارگران ماهر برای بخش‌های نظام اشتغال است از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، اما هنوز هم پژوهش آت‌فح بطور عمده توسط سنت‌های ملی آموزش حرفه‌ای شکل می‌گیرد.

آگاهی بر این نکته که آموزش حرفه‌ای نمی‌تواند از جنگ پویایی توسعه اقتصادی و فناوری جهانی شده خود را رها کند، و این مطلب که استقرار بازارهای بین‌المللی نیروی کار، تحرک فرامرزی کارکنان نیاز خواهد داشت، موجب رشد روزافزون توجه به پژوهش‌های آت‌فح شده است. ویراستاران دانشنامه کنونی آرزو دارند به این فرایند توسعه کمک کرده و گفت‌وگوی درون جامعه علمی جهانی پژوهشگران آت‌فح را تقویت کنند. این طرح به واسطه انتشار اولیه دانشنامه به زبان آلمانی در سال ۲۰۰۵ تسهیل شد. البته جهانی‌نگری دانشنامه می‌طلبید که در بسیاری از فصل‌های آن بازنگری کامل صورت پذیرد و نیز فصل‌ها و بخش‌های تازه‌ای به آن افزوده شود. پاسخ نویسندگان به این پرسش که آیا مطالعه و توسعه آموزش حرفه‌ای را می‌تواند شامل آت‌فح باشد، ای از پژوهش‌های آموزشی به شمار آورد به قانع‌کننده‌ترین صورت مثبت است. به همین دلیل یکی از بخش‌های آن منحصر به بخش‌های پژوهش اختصاص داده شده است.

پژوهش آت‌فح بر شالوده پشتیبانی‌های چندین سنت مختلف و تداوم رشته‌های پژوهشی بنا شده است که دامنه آن از پژوهش در صلاحیت حرفه‌ای در جامعه‌شناسی صنعتی تا شیوه‌های تدریس رشته‌های تخصصی آموزش حرفه‌ای گسترده است. هسته مرکزی پژوهش آت‌فح به تدریج به یک زمینه پژوهشی مستقل و اصیل تکوین یافته است که یکپارچگی آن را به سنت‌های پژوهشی دیگر منتسب کرد. مسلماً با علوم تربیتی، مطالعات بازار کار، جامعه‌شناسی، علم اقتصاد و مهندسی، بخش‌های پژوهشی، روش‌ها و نتایج نکات مشترک زیادی دارد. اما با این حال پژوهش‌های پایه مرتبط با توسعه نظام‌های آت‌فح، محورهای شغلی و مشاغل، و طراحی و ارزشیابی فرایندهای حرفه‌آموزی، منحصر به هسته مرکزی پژوهش‌های آت‌فح تعلق دارد. با تشدید پیچیدگی‌های فناورانه و اقتصادی و ضرورت باز تنظیم روابط در پدیده جهانی شدن و بومی‌سازی صلاحیت شاغلان بر چالش‌های مرتبط با پژوهش آت‌فح افزوده شده است. موضوع اخیر را می‌توان به عنوان عامل مؤثری در نوآوری و کسب موفقیت در رقابت جهانی بر سر کیفیت در نظر گرفت. با در نظر داشتن وظایف چند لایه پژوهش آت‌فح، از جمله تأمل در بنیان‌های آموزش حرفه‌ای، شکل‌دهی آت‌فح در طرح‌های نمونه یا هدایت همکاری‌های آت‌فح در سطح بین‌المللی، سودای دانشنامه آن بوده است که بیش از یک کتاب مرجع برای فراهم آوردن دانش واره‌شناسی و آشنایی با پژوهش آت‌فح در اختیار علاقه‌مندان بگذارد. هم‌چنین دانشنامه بر سر آن است که در میدان رقابت‌های پژوهشی، ابزار مؤثری در متمایز کردن پژوهش آت‌فح از دیگر رشته‌های پژوهشی رقیب در دسترس قرار دهد.

این دانشنامه بخشی از کتاب‌خانه دانش‌نامه‌های آموزش و تربیت حرفه‌ای به شمار می‌آید که جامعه بین‌المللی آت‌فح را بر انجام وظایف و سازماندهی کارهایش به شکلی بیش از پیش تخصصی‌تر توانا سازد. به موازات انتشار این دانشنامه، روبرت مک‌کلین و دیوید ویلسون انتشار دانشنامه «آموزش برای دنیای متغیر کار» را بر عهده داشتند (Maclean/Wilson/Chinen 2008). این کتاب مشتمل بر ۶

جلد است و برجستگی آن به تصویر کشیدن جزئیات آت‌ف‌ح با کلیه جنبه‌های متعدد و ویژگی‌های منطقه‌ای و بخشی آن است. پژوهش آت‌ف‌ح می‌تواند پلی باشد میان اجرای آت‌ف‌ح، سیاست‌های آت‌ف‌ح و پژوهش‌های آموزشی. یعنی آن که نوآوری در آموزش و تربیت حرفه‌ای می‌تواند بیش از پیش بر منابع پژوهش آت‌ف‌ح اتکا داشته باشد.

این دانشنامه با ۱۳۴ مقاله کار جمعی ۱۲۸ نویسنده است که بیش از همه به آن‌هاست که سرویراستاران مراتب‌قدردانی خود را تقدیم می‌کنند. دانشنامه حاصل یک سال و نیم همکاری بسیار عالی است، که کلیه نویسندگان، نه تنها با متن‌هایی که تدوین کردند، بلکه با ارائه پیشنهادها و آمادگی برای رعایت دقیق برنامه زمان‌بندی شده در آن مشارکت داشتند. از ویراستاران بخش‌ها، به‌ویژه، سیاست‌گذاریم، آنان با پیشنهادهای مفهومی و با نظارت خود بر ویرایش مقاله‌های مرتبط با بخش، به کیفیت دانشنامه به‌لحاظ سبک و محتوا افزودند. در نهایت با یاری آنان بود که ارائه نخستین دانشنامه بین‌المللی پژوهش در آت‌ف‌ح، که در آن سنت پژوهشی، روش‌ها و نتایج عرضه شده است میسر گردید.

به‌خوبی آگاهیم که این تنها گام، و البته گامی بلند، در جهت بین‌المللی کردن پژوهش آت‌ف‌ح بیش‌تر نبوده است. اکنون پژوهش آت‌ف‌ح نقطه مرجعی بدست آورده است که به آن میدان می‌دهد به‌شکلی نظام‌مند تر به‌تمايز و ژرفا بخشیدن به گفت‌وگوهای علمی بین‌المللی بپردازد.^۱ ما، سرویراستاران، مسئولیت کمبودهای بجا مانده و نارسایی‌های دانشنامه را می‌پذیریم. و با اشتیاق از استفاده‌کنندگان دانشنامه خواهش می‌کنیم نقد‌ها و پیشنهاد‌های خود را برای بهبود کار بر ایمان ارسال کنند تا در ویراست‌های آینده مورد توجه قرار گیرد.

اکتبر ۲۰۰۸ شهرهای بن و برمن

فلیکس رونر و روبرت مک‌لین

۱. در بخش بعدی پیش‌گفتار سرویراستاران از کسانی که در کارهای دفتری، حروف‌چینی، تنظیم‌نامه، تأمین منابع مالی و خدمات چاپ و انتشار کمک کرده‌اند قدردانی کرده‌اند، که به‌سبب نامربوط بودن آن با مخاطبان متن ترجمه شده، از ترجمه آن خودداری شد.